Цана асобнага нумару 20 гр. Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

ДОЛЯ ПРАЦЫ

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12, m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр., на 3 мес. — 4 зл., на паўгоду — 8 зл., на год — 15 зл., заграніцу ўдвая даражэй. Перамена адрасу 30 гр.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаван. залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 грош. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 2 Вільня, Нядзеля 5-га жніўня 1928 г. Год 1

Па загаду Старосты Гродзкага на м. Вільню канфіскаваны № 1 газ. „Доля Працы“ (6 стар.) за: 1) перадавіцу „Без Грамады“, у якой падаваўся пагляд, чаму пад амністыю не папала Грамада; 2) стацьцю — „Трошкі аб фашызьме“; 3) „Экспозэ Пілсудскага і яго пасьледзтвы“; 4) заметку ў палітычнай хроніцы — „Інспэкцыя вастрогаў у Польшчы“; 5) заметку ў „Нашай хроніцы“ — „Бітва з паліцыяй“ у Ашмяншчыне, перадрукаваную з „Kur. Wileńsk'ага“ і „Słowa“; 6) „У полі“ (верш) і 7) „Яшчэ адно апошняе сказаньне“.

Летняе зацішша.

На двары лета, праўда, хмурае, няўдалае, але ўсе-ж такі лета. Ужо ўсюды пакасілі і пачалі жаць.

Ціха ў вёсцы і ціха на палітычным небасхіле. І паны маюць лета. Яны паехалі на дачы, на загранічныя воды, на „ўрлёпы“. Пануе зацішша.

Але кожнаму ясна, што гэтае зацішша перад бурай. Усе чакаюць восені, а разам з ёю і канца тэй акцыі, якая ўжо распачалася вясной, з роспускам парляманту. Усё знаходзіцца на чуйнай варце ў чаканьні тых крокаў, якія мае распачаць санацыя.

Ня ўсе і сярод санатараў ясна ўсьведамляюць сабе, што чакае карабель Польскае дзяржавы. Санацыйныя газэты поўны процілежнасьцяў, неразьбярыхі, хаосу. Як відаць, розныя часткі санацыі, будучы штучна злучаны ў адзіны блёк, таксама стаяць на варце і нясьмела выказваюць свае пажаданьні.

Ясна адно, што чакаецца *зьмена*, што мінулыя выбары, якія-б яны ўжо ня былі, не задаволілі кіраўнічых дзяржаўным караблём, што мечанай да выбараў яшчэ *зьмены канстытуцыі* навет пры сучасным ягняча-пакорным Сойме без рашучых крокаў ня дасца правясьці ў пажаданым кірунку, але што *зьмена будзе праведзона*, як сказаў на адным з паседжаньняў Сойму прадстаўнік абшарніцтва ў адзінцы пас. Сабалеўскі — усё роўна—*з Соймам, ці бяз Сойму*.

Як можна зразумець з вядомага экспозэ марш. Язэпа Пілудскага, а яшчэ ясьней з рэфэрату брата яго Яна Пілсудскага на зьезьдзе мужоў даверра бэ-бэ ў Вільні 24 ліпеня г. г.—*зьмены ад сучаснага Сойму чакаць ня прыходзіцца.* Бярэцца пад увагу, галоўна, другі выхад—*зьмена бяз Сойму*. Позытыўных увагаў, што да зьмены — ня відно. Навет, як Пілсудскі проста кажа, што „nie jest jeszcze sprecyzowane, jak ma ta nowa konstytucja wyglądać“. Ня відно гэтага і з экспозэ марш. Язэпа Пілсудскага. Толькі з крытыкі сучаснага палажэньня, з крытыкі з боку санацыі цяперашняй канстытуцыі ды з увагаў санацыйнай прэсы — можна дагадвацца, што зьмена мае адбыцца *ў бок г. зв. амэраканізму*, г. ё. у бок незалежнасьці Ураду ад парляманту і навет падпарадкаваньня апошняга першаму, зводзячы яго да якоесь рады пры Урадзе. Гаварылі адзін час аб манархіі, правінцыяльныя газэты, як кракаўскі „Час“ або нясьвіская „Вспульна справа“, пішуць аб новых выбарах. Усё насторожылася і чакае першых крокаў, якія павінны пачацца з выступу марш. Язэпа Пілсудскага на зьезьдзе легіяністаў 12 гэтага жніўня. Няма чаго казаць, што беларускі працоўны народ падгатаваны да ўсялякіх зьменаў. Гэтыя зьмены ня выклікаюць у ім, ня толькі ружовых, а проста ніякіх надзеяў, што да палепшаньня яго палажэньня. Бяз жалю разьвітаецца ён і з цяперашнім палажэньнем, якое ўжо асуджана.

Як і раней, так і далей, беларускія працоўныя гушчы спадзяюцца толькі на ўласныя сілы. Буры іх могуць толькі загартаваць, зрабіць яшчэ мацнейшымі і яшчэ больш зьвязаць з працоўнымі гушчамі Польшчы ўсіх іншых нацыянальнасьцяў, бо гэта толькі адзіны шлях вызваленьня.

Песьня аб „Аншлюсе“ (злучэньні).

(Да З'езду нямецкіх хораў у Вене і—справа злучэньня Аўстрыі з Нямеччынай)

Добра ведама, якую важную ролю ў нацыянальным аб'яднаньні розных народаў — навет пад цяжкім ярмом заборцаў—адыгралі З'езды Арганізаваных Хоравых Таварыстваў. Родная песьня, спарадзіўшыся ў найглыбейшых улоньнях народнай душы — ў часы яшчэ першабытнага народнага адзінства, сьпярша—ў часы смутнай няволі ды падзелу — становіцца для сьведамага ўжо сваей долі і сваіх мэтаў грамадзянства адным з найцэннейшых скарбаў народнага культурнага багацьця і — адным з наймагутнейшых сілаў і прыладаў нацыянальнага адраджэньня. Новая нацыянальная сьведамасьць збудзіўшагася да новага вольнага жыцьця грамадзянства ў роднай народнай песьні насамперш спатыкаецца з тым пачатным стыхійным адзінствам народнай душы, якое існуе, межа—падсьведама, у паасобных сяброў вялікага народнага цэлага, зьяўляючыся залогам яго канчальнага аб'яднаньня і адраджэньня—ў новых, больш зложаных варунках сучаснай грамадзкасьці. Так, з народнай песьні паўстае насьля, кормячы жывароднымі сокамі роднай зямлі новае грамадзянства,—запраўдная нацыянальная паэзія культурных грамадзянстваў, паўстае новая літэратура народу, якая ў свой чарод зьяўляецца магутнай прыладай аб'яднаньня і ўваскрасеньня народу — ў новых варунках яго жыцьця зьяўляецца сілай, перамагаючай усе найцяжэйшыя перашкоды, і небясьпекі, якія толькі здумаюць ворагі яго нацыянальнага адраджэньня.

Клясычным прыкладам ролі народных хораў і хоравых таварыстваў у адраджэньні народным зьяўляецца Латвія; няменш клясычным прыкладам непераможнай сілы літэратуры і музыкі, трыумфуючай над страшнейшымі ворагамі нацыянальнага ўваскрасеньня народу, зьяўляецца і Польшча...

Дык наагул кажучы, пабітым ды парэзаным народам, — няма чаго адчайвацца. — Трэба перадусім—вучыцца з прыкладаў, якія даюць ім—на навуку ды пацяшэньне! — іх старшыя ці шчасьлівейшыя браты-народы,— захоўваючы толькі за ўсялякую цану нацыянальныя самабытнасьць і адзінства народу дый — пашыраючы і паглыбляючы іх усімі тымі шляхамі і спосабамі, якія толькі дае духоўная творчасьць — ува ўсіх галінах культуры!

Няма чаго адчайвацца і нам, беларусам — бо-ж і мы маем нягоршыя, як у іншых,—багацейшыя крыніцы і скарбніцы народнага творства, а перадусім—у галіне песьні,—таго галоўнага пачатна-сынтэтычнага твору—выяўленьня народнага духу, з якога як з адзінага караня, вырастаюць усе разналікія роды і віды літэратурных формаў. Вырастае, як бачым, з гэтай чыстай, азброенай толькі ў пекную музыку ды трафнае, спароджанае ў глыбіні душы слова,—навет і нацыянальнае адраджэньне, а па ім і няўхільнае—палітычнае вызваленьне народу!...

Новы прыклад — такой, ужо цалком сьведамай акцыі магутнага народу, штучна парэзанага на кавалкі ў розных дзяржавах, але непераможна імкнучачагася да аб'яднаньня, дае нам цяпер нямецкая нацыя.

Мы ня будзем доўга разводзіць тутака над усім ведамым лёсам нямецкага народу пасьля вайны—ў выніку міру. Можа, як кару за тыя нацыяналістычныя зьдзекі ды гвалты над парэзанымі ды захопленымі пад нямецкую ўладу славянскімі народамі, якія немцы тварылі да вайны, цяпер—пасьля вайны, — немцы на сваім уласным прыкладзе спрабавалі ўсяго таго, што раней чынілі другім.—У выніку Вэрсальскага міру — нямецкі народ аказаўся няменш парэзаным на кавалкі, чым які іншы народ—нявольнік—з тых, што былі вякамі пад немцам... Сучасная Нямеччына, кажуць „усе—нямецкія нацыяналісты“, зьмяшчае ў сябе толькі каля паловы (?) ўсіх немцаў на сьвеце. Дык вось для нямецкага народу, раскіданага па ўсім сьвеце, паўстае вялізарная нацыянальная задача—сабраць у адно ўсе яго парэзаныя кавалкі, стварыўшы з часам вялікую ўсе—нямецкую дзяржаву... Сама па сябе гэтая задача—усім натуральная: гэта-ж — агульнае імкненьне кожнага народу!—Дык наагул — імкненьне гэтае можна прывітаць з сымпатыяй, — пад варункам толькі, каб гэтае імкненьне да ўласнага аб'яднаньня і волі не пераходзіла ў імкненьне да панаваньня над другімі народамі, у так званы — „імпэрыялізм“!

І вось, перад намі як раз такі тыпова—чысты прыклад такога імкненьня дзьвюх частказў аднаго вялікага народу да злучэньня, якое не зьмяшчае ў сябе навет найменшага элемэнту якога-небудзь імпэрыялізму!

Здарэньні, адбыўшыяся на гэтых днях у Вене, апісаньне якіх мы даем у аглядзе загранічнага жыцьця, у кожным бесстаронным прыяцелі вольнасьці народу павінны ўзбудзіць пачуцьці сымпатыі, а ў прадстаўнікоў такіх забітых ды парэзаных народаў, як беларускі народ,—узьняць новую веру ў тое, што няма той сілы, якая-б магла перашкодзіць народу ў яго аб'яднаньні, адраджэньні і вызваленьні, калі толькі ён здабудзе ды выбярэ дзеля гэтага добрыя—верныя шляхі!

Аўстрыяцка-нямецкае аб'яднаньне („Anschluss“)—пытаньне можа бліжэйшых гадоў калі ня месяцаў! Справядліва кажуць (абураючыся ды заклікаючы за ўсялякую цану захаваць акупацыю на Рэйне!) французкія газэты, што — злучэньне гэта наступіць назаўтра пасьля скасаваньня акупацыі, і тады—ня стрымаеш яго нічым!... Можна дадаць толькі, што — таксама нічым ня стрымаеш і скасаваньня акупацыі!...

Аўстра-нямецкі „Аншлюс“ адбываецца на нашых вачох — пад вяселую музыку народнай песьні, якая пануе над усім нямецкім грамадзянствам усяго сьвету — шляхом арганізаваных хораў... „Хор“, гэта-ж і ёсьць той мамэнт арганізацыі, без якога навет самая творчая ды кахаючая родную бацькаўшчыну паасобная душа сына свайго народу ня можа дабіцца ніякай перамогі... Скарыстаем і мы з добрай навукі нямецкай.—Сіла каханьня роднага сьвету, азброеньне культуры і арганізацыя—вось тры рэчы, без якіх няма для народу сьветлай будучыны, а — наадварот, з імі перамога над яго цемным лёсам будзе—поўная!

—·—

Вельмі цікаўна, што — на чале гэтага імкненьня нямецкага народу да нацыянальнага аб'яднаньня, якое крапаведывалі дагэтуль **нямецкія нацыяналісты**, сталі нямецкія **сацыял-дэмакраты**, а вярней — **сталі шырокія працоўныя масы нямецкага народу абедзьвюх нямецкіх дзяржаваў—работнікі і сяляне.** Павадыр нямецкіх сацыял-дэмакратаў, старшыня Рэйхстагу Лебэ казаў у Вене — аб **„вялікай германскай („ўсе нямецкай“) рэспубліцы прышласьці“**, дадаўшы, што „згоднай волі 70-мільёнавага народу ніхто на сьвеце ня можа ані загадваць, ані перашкодзіць“!...

Культурнік.

Новае завастрэньне польска-літоўскага канфлікту.

Новая „гутарка Вальдэмараса“.

Пасьля перарыву ў перагаворах Вальдэмарас меў у Коўне новую гутарку з загранічнымі журналістамі, у якой, як падае „АТЕ“, стараўся скінуць адказнасьць за правал перагавораў на Польшчу.

„Літва, казаў паміж іншым Вальдэмарас, высунула справу адшкадаваньняў — бо лічыць акцыю ген. Жэлігоўскага — бясправунай. Польскія-ж контр-дамаганьні адшкадаваньняў—ня толькі беспадстаўныя, але проста цынічныя! Літва адкінула польскі праект беспасрэдняй камунікацыі, бо-ж, прыняўшы яго, прызнала-б праўным і канчальным сучасны тэрытарыяльны стан у Віленшчыне. Літва выканала ўсе свае дзяржаўныя і міжнародавыя абавязкі; Польшча-ж імкнулася толькі да адной мэты: змусіць Літву да прызнаньня сучаснага стану граніцаў. Літва не парушыла ў часе перагавораў ані воднай спорнай справы, дамагаючыся з боку Польшчы толькі стварэньня такой атмасфэры, у якой немагчыма была-б якая новая правакацыя, падобная да акцыі ген. Жэлігоўскага. Польшча-ж праводзіла ўсьцяж сваю традыцыйную палітыку,—імкнучыся да ліквідацыі незалежнасьці Літвы. Напр., у сучасных варунках Польшча прапанавала, каб камунікацыя праз Вільню ў Літву адбывалася ня толькі без усякіх візаў (спэцыяльных дазволаў), але навет без усялякага кантролю! І гэта—у часе арганізаваньня бандаў Плечкайтіса, папіранага польскім урадам! Літва высунула трэбаваньне стварыць шырокі нейтральны пас на польска-літоўскім пагранічы, матывуючы гэта якраз жаданьнем забясьпечыць мір і фактам арганізаваньня гэтых бандаў у Польшчы“. У канцы Вальдэмарас падчырквае, што літоўская дэлегацыя ў Варшаве амаль не патрэбавала — перанясеньня перагавораў у другое месца—з прычыны таго, што польская прэса ўсьцяж зьмяшчала вострыя артыкулы проці Літвы. Толькі ўмяшаньне літоўскага ўраду, які пастанавіў не даваць Польшчы ніякага матар'ялу для проці-літоўскай прапаганды, спыніла канфлікт на гэтым груньце (!).

Польская і загранічная, асабліва-ж француская, прэса зьмяшчае ўсьцяж артыкулы, востра крытыкуючыя „правакацыйны характар“, заяваў і паступаньня Вальдэмараса. Асабліва абураецца прэса на Вальдэмараса за тое, што ён цьвердзіць, быццам „справа Вільні можа няўхільна выклікаць новую эўрапэйскую вайну“...

Літоўскія фашысты дамагаюцца завастрэньня мераў проці палякаў.

Афіцыяльны орган літоўскага ўраду публікуе пастановы, прынятыя апошнім зьездам „таўтінінкаў“ (нацыяналістаў).

Зьезд, паміж іншым, пастанавіў—у мэтах далейшага удасканаленьня(!) дзяржаўнага апарату (разваленага амаль не цалком самімі-ж літоўскімі фашыстамі..) — прыняць экстрана такія меры:

1) Ніякіх паслабленьняў у стасунку да проці-дзяржаўных элемэнтаў;

2) Усіх чужаземцаў безадкладна выкінуць з усіх штатных пасадаў (чытай палякаў);

3) Забараніць усім ваенным і цывільным асобам, калі яны апрануты ў літоўскія мундзіры, карыстацца якой-небудзь іншай мовай, апрача дзяржаўнай—літоўскай.

Усё гэта мае адразу вылячыць літоўскі дзяржаўны апарат ад усіх яго вадаў ды недахопаў!..

„Канцэнтрацыя шаулісаў“.

„Кур. Варш.“. З літоўскага пагранічча даносіць, быццам—па загаду літоўскіх ваенных уладаў наступіла канцэнтрацыя мабілізаваных атрадаў шаўлісаў (стральцоў) удоўж польска-літоўскай граніцы. Гэта мае быць дэманстрацыяй у адказ на плянаваныя польскія манэўры ў віленскім ваяводзтве. Шаўлісы атрымалі поўнае ваеннае абмундзіраваньне і ўзбраеньне.

Скарга Вальдэмараса Лізе Нацыяў... на польскія манэўры.

Газэты падалі, што Вальдэмарас—у зьвязку з весткамі ў прэсе — аб праектаваных быццам манэўрах польскай арміі ў Віленшчыне — зьвярнуўся да сэкрэтарыяту Лігі Нацыяў з нотай, зьвяртаючы яго ўвагу на пагражаючую быццам ад гэтага Літве небясьпеку...

У зьвязку з гэтым „ПАТ“ паведамляе, што ніякія манэўры ў Віленшчыне не прадбачаны. У Віленшчыне маюць у верасьні адбыцца толькі звычайныя „цьвічэньні“ вайсковых часьцей у мейсцах свайго пастою, якія што-годна адбываюцца пасьля жніва.

Англійскае агенства—аб націску Чэмбэрлена ў Коўне.

Англійскае тэлеграфнае агенства Райтэра афіцыяльна паведаміла, што Чэмбэрлен даручыў ангелійскаму паслу ў Рызе (на тры

балтыцкія дзяржавы), каб той рашуча падчыркнуў перад літоўскім мін. загран. спраў, што Англія лічыць пажаданым, каб рэзалюцыя Рады Лігі Нацыяў—у справе канфлікту з Польшчай — была праведзена ў жыцьцё. Аб гэтым, кажа агенства, Чэмбэрлен заявіў у парляманьце; такія-ж шагі, кажа Рэйтэр, маюць зрабіць і паслы Францыі і Нямеччыны.

Цікаўны адказ літоўскага афіцыяльнага органу на націск з боку англійскай і францускай дыпляматыі.

Орган літоўскага ўраду „Літоўскае Рэха“ зьмяшчае цікаўныя разважаньні „аб ролі трэцяй стараны ў польска-літоўскім канфлікце“, разумеючы над гэтай „трэцяй старакой“ — англа-францускую дыпляматыю.

„Гэта трэцяя старана мае вялізарную сілу, і ад яе амаль ня выключна залежыць, ці паміж Літвой і Польшчай дойдзе да паразуменьня. Але-ж дагэтуль гэтая „трэцяя старана“ тольні ўтрудняла паразуменьне. „Англійская і француская афіцыяльная прэса“, піша „Літ. Рэха“,—„разважаючы справу польска-літоўскага спору, выказала столькі нявества дый старонкасьці, што,—калі гэтыя самыя англійскія і францускія дзяржаўнікі, якія інсьпіруюць свае газэты, вялі-б надалей сваю „пасярэдніцкую акцыю“, дык—ня толькі не давядуць у Усходняй Эўропе да паразуменьня, але наадварот: выклічуць катастрофу. „Літва гатова паступова завязаць з Польшчай нармальныя стасункі, але — на падставе прызнаньня правоў Літвы на Вільню. Націскам-жа на Літву дый пагрозамі ў стасунку да літоўскага ўраду ня будзе дасягнута нічога. Англійская і француская дыпляматыя павінна пашукаць лепш якой кампрамісной фармулы, якую маглі-б прыняць абедзьве стораны“.

З гэтага відаць, што ў Коўні—ня вельмі спалохаліся—шагу Чэмбэрлена!..

Радавы генарал у Коўне.

„Нямецкая газэта „Фосеішэ Цэйтунг“ паведамляе, быццам у Коўну несспадзевана прыехаў радавы генарал Судакоў, які спаўняе абавязкі ваеннага дэлегата адначасна ў трох балтыцкіх дзяржавах (Літве, Латвіі, Эстоніі) і стала жыве ў Рызе. У Коўне ген. Судакоў меў нараду з ваен. мін. Даўкантасам. Пасьля Судакоў меў выехаць на літоўска-польскую граніцу, каб — наглядаць за рухамі польскіх войскаў“.

Тая ж газэта даведалася, быццам Літва тайна ўсілівае свае вайсковыя часьці на польскай граніцы.

Прыезд ген. Судакова зьяўляецца вынікам вялікай трывогі, якая пануе ў Літве і ў маскоўскіх колах, выкліканай чуткамі аб васеньніх манэўрах польскай арміі ў Віленшчыне“. „За Свободу“.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Жалезная дарога падаражэе на 20 проц,

25 мінулага ліпня на прэсавай канфэрэнцыі ў М-ве Камунікацыі міністар Кюн паведаміў прэсу аб настанаўленьні Рады Міністраў павялічыць на 20 проц. асабовы жалезнадарожны праезд. Падвышка абавязвае ад 15 жніўня гэтага году.

Амністыя.

Гэтымі днямі выйдзе ў сьвет надрукаванай у „Dzienniku Ustaw“ вядомая ўжо ўрадавая „амністыя“ для палітычных вязьняў, прынятая Соймам 24 чэрвеня гэтага году.

Наскольні гэтая „амністыя“ будзе карысна для беларускіх працоўных гушчаў, добра відна кожнаму беларусу з таго, што яе адкінулі прадстаўнікі беларускіх працоўных гушчаў (Белар. Сял.-Раб. Пасольскі Клюб), дамагаючыся такой амністыі, якая была-бы амністыяй і для працоўных Зах. Беларусі.

ППС-ы не даюць гаварыць.

27 ліпня г. г. у Варшаве на пляцы Казімера адбылося справаздаўчае веча камуністычных паслоў. Па прамове пасла Сыпулы ўзяў голас прадстаўнік Лодзкіх камуністаў—пасол Росяк. Калі Росяк закрануў ППС-аў, дык ППС-ы кінуліся на камуністаў, і пачалася бойка, якая скончылася „інтэрвэнцыяй“ паліцыі і забаронай далейшага веча.

Як бачым, дык ППС-ы пашлі „ўгору“, бо сталі, ня толькі правакатарамі, але ўжо і даўнейшымі царскімі жандармамі і казакамі ў адносінах да працоўных.

Камуністычная дэманстрацыя.

Каля 8 гадз. увечары 25 ліпня г. г. на Мілай вул. ў Варшаве з'арганізаваўся камуністычны паход. Паход складаючыся, паводле „Głosu Prawdy“ № 205, з 300 „wyrostków“, кіраваўся праз Дзікую вул. на Павіяк.

„Дэманстрацыя мела выразна антыдзяржаўны характар. Камуністычная моладзь дадавала сабе духу выкрыкамі; над натоўпам разьвіваўся сьцяг. Несена некалькі транспарантаў, дамагаючыхся „ашчасьлівеньня людзкасьці“.

Паліцыя і паліцыйны патруль на матацыклетах, загарадзіўшы дарогу на Дзікай-разагналі дэманстрантаў, у гэтым часе адзін паліцэйскі ранены, ня ведама кім, у руку.

Арыштаваных няма.

„Пасланец дэфраўдант“.

Апошнімі днямі адзін з пасланцоў Варшаўскай паштовай дырэкцыі, нейкі Андрукевіч, атрымаўшы 10.000 злотых дзеля разьмену іх на дробныя, прапаў „бяз сьледу“.

Як бачым, дык ужо крадуць, ці далікатней „дэфраўдуюць“, ня толькі паны ў белых рукавічках, але і іх „паслугачэ“ даюць знаць, што яны не дарма труцца каля паноў.

Падвышка для работнікаў.

На дамаганьне гарадзкіх работнікаў у Катавіцах, магістрат прызнаў ім 5 процан. падвышкі.

Забастоўкі.

У маёнтку Лазіска, Пулаўскага павету забаставала 156 работнікаў. Прычына забастоўкі — не выдаваньне работнікам залеглай пэнсіі і дзеннай ардынарыі. Забастоўкай кіруе Прафэсіянальны Саюз земляробных работнікаў.

У Пулавах выбухла забастоўка муляроў і іх памочнікаў, будуючых вайсковыя дамы. Бастуючыя дамагаюцца 16 проц. падвышкі.

Заграніцай.

Грандыёзная маніфэтацыя нямецкіх „пяўцоў“—на карысьць злучэньня Аўстрыі з Нямеччынай.

Аб тым, якой вялізарнай сілы наладжана была немцамі ўсяго сьвету маніфэстацыя ў Вене на карысьць злучэньня Аўстрыі з Нямеччынай, кажуць такія лічбы, пададзеныя ў газэтах: у паходзе па вуліцах Вены прымала ўчасьце больш мільёну народу; уся працэсія цягнулася 9 гадз., расьцягнуўшыся на 35 кілямэтраў! У зьезьдзе прымалі ўчасьце сваімі харавымі саюзамі ня толькі ўсе месты Нямеччыны і Аўстрыі, але і ўсе тыя нямецкія землі, якія пасьля вайны апынуліся пад чужым панаваньнем. Прыехалі таксама нямецкія хоры і з паўдзённай Афрыкі, з Каліфорніі і з Нью-Іорка!..

Француская прэса аб венскай маніфэстацыі.

Француская прэса асабліва абураецца на так спрытна падрыхтаваную — пад відам музыкі—палітычную маніфэстацыю—у чэсьць „аншлюса“ (злучэньня), якая яўна нарушае... Вэрсальскі Трактат. „Замест музыкі — адна палітыка“! Француская прэса з абурэньнем падчырквае, што — у венскай маніфэстацыі на карысьць „аншлюса“ ня можна адрозьніць сацыял-дэмакрата ад нацыяналіста—пангерманца“. Старшыня нямецкага парляманту, Лебэ адкрыта казаў у сваёй прамове — аб „вялікай усенямецкай рэспублліцы прышласьці“... Новы нямецкі канцлер — у гутарцы з газэтным карэспандэнтам — няменш адкрыта заявіў, што „новы ўрад — больш энэргічна, чым папярэднія, будзе старацца аб чымбольш цесным збратаньні Нямеччыны і Аўстрыі“...

Францускія газэты кажуць, што Францыя... ніколі ня згодзіцца на гэтае злучэньне, якое „стварыла-б зусім новае суадношаньне сілаў у Эўропе, не прадбачанае — у Вэрсальскім Трактаце“!.. Ані Францыя, ані Малая Антанта ня згодзяцца на „аншлюс“, які створыць—нямецкую гэгемонію ў Эўропе!.. Адна па адной францускія газэты, асабліва—пэўне-ж—органы францускага нацыяналізму і мілітарызму, заклікаюць урад, каб паказаў Аўстрыі і Нямеччыне на ўсю небясьпеку для іх такіх маніфэстацыяў (?!), дый наагул — каб паставіў ясна ўсю справу, заявіўшы, што злучэньне Аўстрыі з Нямеччынай—недапусьцімая рэч наагул. Адна з рэакцыйных францускіх газэтаў трэбуе навет, каб забарона злучэньня Аўстрыі з Нямеччынай была ўнесена ў трактат Кэлёга!..

Толькі японскі пасол...

На грандыёзным абедзе ў венскім магістраце, на якім прэзыдэнт венскага магістрату Зэйтц і старшыня нямецкага парляманту Лебэ адкрыта заклікалі да злучэньня „70-мільёнавы нямецкі народ, якому ніхто ня можа забараніць гэтага“, з прадстаўнікоў Антанты быў толькі японскі пасол. Рэшта былі адсутныя.

Праская прэса аб „венскім сьпеве“.

Праская прэса — згодна з францускай—абураецца на палітычную маніфэстацыю ў Вене — кажучы, што „злучэньне Аўстрыі з Нямеччынай... расхістала-б няўхільна з такім трудам наладжаную (?) раўнавагу ў Эўропе“.

„Паўдзённае Лёкарно“ і „Макэдонскае пытаньне“.

У вапошнія часы, паміж іншымі „Лёкарнамі“, газэты пісалі часта і аб „Лёкарно Паўдзённым“. „Паўдзённае ці — Балканскае Лёкарно“, мела-б — па думцы францускай палітыкі—„забясьпечыць мір на Балканах“—шляхам захаваньня нятыкальнасьці тэрытарыяльнага ладу (граніцаў) паміж дзяржавамі, створанага ў выніку міравых трактатаў. „Балканскае Лёкарно“, таксама, як і ўсялякае іншае, выключала-б навет думку аб якім пераглядзе існуючых граніц і трактатаў, нягледзячы на тое, што магчымасьць і спосаб перагляду іх прадбачаны навет у самых трактатах.

Але аказваецца, што, як і дзе інш, зусім ня ўсе балканскія дзяржавы здаволены так, як Францыя дый яе падручныя дзяржавы, створаным міравымі трактатамі тэрытарыяльным перадзелам. Дык і „Балканскае Лёкарно“ ўсё неяк „ня выплясываецца“. Як ведама, галоўнай „косьцяй нязгоды“ паміж Югаславіяй і Баўгарыяй дый — перашкодай на шляху да „Балканскага Лёкарно“ зьяўляецца „Макэдонскае пытаньне“. А гэтай „косьцяй“ спрытна карыстаецца італьянская палітыка на Балканах,. падтрымліваючы трывожны стан на Балканах, дый—адасабняючы Югаславію. Італьянскія ваенныя колы ўсьцяж высьвятляюць на старонках фашыстаўскай прэсы, што Баўгарыя ніколі не падпіша ніякага трактату, які-б выракаўся перагляду граніцаў з Югаславіяй дый адмаўляўся б ад Макэдоніі, якая, бяз сумліву—значна больш баўгарская, як сэрбская. Бо-ж ніводны баўгарскі ўрад, які-б спрабаваў гэта зрабіць, ня ўтрымаўся б ані дня. Фашыстаўская прэса пры гэтым адкрыта дадае, што Італія, падтрымліваючая на Балканах палітыку перагляду трактатаў ды перадзелу зямель, ёсьць натуральным праціўнікам такога „Балканскага Лёкарно“...

Як фашыстаўскія дыплёматы лучаць з гэтым усім іх новую палітыку паразуменьня з Югаславіяй“, „з якой маюць цяпер узнавіць „трактат прыязьні“, гэта — сэкрэт іх „шчырасьці“...

Палярная трагедыя.

Няшчасная падарожа італьянскага генарала Нобіле на паўночны полюс. Палярныя экспэдыцыі даўней і цяпер. Ганьба фашыстаўскай „навуковай“ экспэдыцыі. Слава радавай ратунковай экспэдыцыі.

Увесь культурны сьвет з напружаньнем сьлядзіць за тэй трагедыяй, якая больш двох месяцаў разыгрываецца далёка ад нас, — на паўночным моры. Галоўнай фігурай гэтай трагедыі ёсьць італьянскі генарал — Нобіле. Прозьвішча Нобіле вядома сьвету ад 1926 году, як удзельніка навуковай падарожы на паўночны полюс пад загадам і галоўным кіраўніцтвам слаўнага нарвэжскага вучонага і падарожніка Амундсэна. Амундсэн тагды на паветраным караблі (дырыжаблі) „Нарвэгія“ шчасьліва даляцеў да самага паўночнага полюсу, абкружыў яго некалькі разоў, зрабіў належныя памеры і фатаграфічныя зьнімкі і таксама шчасьліва вярнуўся назад. Гэта падарожа Амундсэна праславіла яго на ўвесь сьвет, бо Амундсэн першы адкрыў заслону з тэй таямніцы, якая акрывала сабой сотні тысяч гадоў паўночны полюс.

Многа было сьмельчакоў, якія першыя хацелі стаць цьвёрдай нагой на тыя землі, на якіх яшчэ ніколі ня ступала нага чалавека. Маніла іх туды адных—ахвота веды, другіх—пагоня за славай, багацьцем, або прыгодамі.

Першым, хто распачаў небясьпечную падарожу на паўночны полюс, быў англійскі капітан Джон Франклін, які ў 1845 годзе, на двох парусных караблях разам з экспэдыцыяй, адплыў у Паўночны Ледавы акіян. Праз пару месяцаў Франклін даваў весткі аб сабе, але пасьля ўсякія чуткі аб ім загінулі. І толькі праз дзевяць гадоў рыбаловы знайшлі часткі вопраткі і іншых рэчаў, бязумоўна належачых да нешчасьлівай экспэдыцыі Франкліна. Пасьля гэтай экспэдыцыі, у 1881 г. амэрыканскі паручнік Грэлей на паравым караблі выплыў да даўночнага полюсу. Даляцець, адаак, да намечанай мэты яму не ўдалося,—карабель яго затрымаўся паміж вялікіх ледавых гораў і ня мог ісьці ні наперад, ні ўзад. Грэлей з таварышамі кінуў тагды карабель і пехатой на крыгах пачаў ратавацца назад. Большая часьць яго таварышоў загінула ў цяжкай дарозе і толькі пяцёх, на чале з Грэлем, праз два гады шчасьліва дабраліся да ратаўнічага амэрыканскага карабля. Праз гадоў дзесяць пасьля, шведзкі вучоны Андрэ загадаў зрабіць вялікі паветраны балён, належна дапасаваны да далёкай паўночнай падарожы і на гэтым балёне выляцеў на паўночны полюс. Пры помачы паштовых галубоў даваў ён весткі аб сабе, але хутка ня стала ніякіх вестак і балён з адважнымі падарожнікамі загінуў назаўсёды. Пасьля гэтага, у працягу прыблізна трыццацёх гадоў ня было ніякіх падарожаў на паўночны полюс. Здавалася, што сіла і энэргія чалавека павінны былі пакарыцца перад магутнай прыроднай стыхіяй. Аднак, сучасная веда і тэхніка ў руках адукаванага, сільнага воляй і цярпялівага чалавека аканчальна заваёўвае прыроду. Гэта ўласьне дадало адвагі слаўнаму нарвэжскаму вучонаму Амундсэну зноў, па стольні няўдалых спробах яго папярэднікаў, распачаць адважную падарожу на паўночны полюс. 21 траўня 1925 г. Амундсэн, у таварыстве шасьцёх іншых вучоных, на двох лятаках пачаў гэту небясьпечную падарожу. Лятакі доўга змагаліся з паўночнымі віхурамі і сьнежнымі завеямі. Далей аказалася, што ляцець немагчыма. Лятакі прымушаны былі асесьці на ледзяных крыгах у адлегласьці ўсяго 136 кілямэтраў ад намечанай мэты — г. зн. ад самага паўночнага полюсу. Праз два дні ўдалося ім падняцца ў паветра і адляцець назад. Такім чынам Амундсэн першы даляцеў так далёка на поўнач, дзе яшчэ ніколі ня было сьледу чалавека. Лётам сваім Амундсэн даказаў усяму сьвету, якія вялікія дасягненьні зрабілі сучасная веда і тэхніка. Аднак, каб дапяць да самага паўночнага полюсу і зрабіць там належныя навуковыя досьледы, належыць магчыма даўжэйшы час затрымацца над ім, а дзеля гэтага, аэраплян, як тэхнічная прылада, яшчэ заслабы.

Амундсэн тагды пачаў сьпешна рыхтавацца да паўторнай экспэдыцыі на паўночны полюс. Дзеля гэтай мэты загадаў зрабіць вялікі паветраны карабель (дырыжабль) „Нарвэгія“. На гэтым караблі Амундсэн 12-га траўня 1926 года пераляцеў праз самы паўночны полюс і зрабіў, як ужо вышэй успомнена, вялікай вагі досьледы. Папярэдзіў Амундсэна амэрыканскі лятун, капітан Бырд, які за два дні перад Амундсэнам на аэрапляне пераляцеў паўночны полюс. Як Амундсэн, так і Бырд сьцьвердзілі, што на самым паўночным полюсе ніякай зямлі няма, а ёсьць толькі мора, па якім плылі вялікія ледзяныя крыгі.

У гэтай апошняй экспэдыцыі Амундсэна таварышыў яму, паміж іншымі, і італьянскі (тагды) палкоўнік Нобіле. Як характарыстыку гэтага фашыстаўскага ваякі, газэты падаюць, што ён у часе найбольшай небясьпекі, вельмі палахліва і маладушна захоўваўся, нападаючы на Амундсэна з рознымі нараканьнямі. Па павароце ў Італію, Нобіле стараўся выстаўляць сябе, як вялікага і адважнага падарожніка, засланяючы сабой слаўнага Амундсэна. Пыхлівыя фашысты рабілі яму каралеўскія авацыі, а Мусоліні нагарадзіў яго чынам генарала. Аднак, апінія ўсяго сьвету слушна ацаніла заслугі Амундсэна. Слава аб ім разыйшлася на ўсім сьвеце. Нобіле, як і трэба было спадзявацца, застаўся ў цені.

Амбіцыя і жаданьне славы не давалі спакою фашыстаўскаму генаралу. Нобіле захацеў сам на чале выправы паляцець на полюс. Мусоліні падтрымаў яго думку, бо і яму хацелася праславіць свой фашызм. Выззаны былі ў Італію нямецкія інжынэры, якія збудавалі вялікі паветраны карабель, падобны да Амундсэнавага. Фашысты ахрысьцілі яго „Італія“. Перад выправай Нобіле атрымаў ад Мусаліняга італьянскі нацыянальны сьцяг, а папа рымскі даў вялізны сталёвы крыж, якія павінны былі быць выкінуты з карабля на самы паўночны полюс.—Мела гэта значыць як-бы сымбал панаваньня фашыстаўскай Італіі і каталіцкага крыжу над усім сьветам.

У палове красавіка с. г. „Італія“ вырушыла ў падарожу. На ёй было, апрача Нобіле, 18 чалавек залогі, паміж якімі было двох прафэсараў—шведзкі Мальгрэн і чэскі Бегунэк.

Самы пачатак падарожы „Італіі“ начаўся фатальна. Пралятаючы праз Нямеччыну, Нобіле заблудзіўся ўначы, доўга кружыўся на адным месцы, аж нарэшце павінен быў спусьціцца на зямлю, зрабіўшы пры тым паважныя ўшкоджаньні свайго дырыжаблю, на рапараваньне якога спатрэбілася некалькі дзён.—Гэта было як-бы знакам асьцярагаючым перад катастрофай.

Даляцеўшы да Паўночнага мора, Нобіле затрымаўся на адной з няведамых арктычных выспаў, скуль рабіў некалькі невялікіх разьведачных лётаў. Пасьля зноў вярнуўся на Шпіцбэрг і стуль 23 га траўня выляцеў на паўночны полюс. Таварышы падарожы папераджалі Нобіле ўстрымаць лёт яшчэ на некалькі дзён з прычыны няспрыяючых атмасфэрычных варункаў, але Нобіле ўпорна стаяў на сваім. Хадзіла яму, як падавалі газэты, „канешне“ даляцець да паўночнага полюсу ў дзень 24-га траўня,—г. зн. у дзень нейкага фашыстаўскага сьвята, каб азнаменаваць гэта сьвята скіненьнем італьянскага сьцягу.

Па двацацёх гадзінах лёту надыйшла з „Італіі“ радые-тэлеграма, што Нобіле знаходзіцца над самым паўночным полюсам, дзе скінуў італьянскі сьцяг і ахвяраваны рымскім папай крыж. А на другі дзень прыйшла тэлеграма, што дырыжабль „Італія“, варочваючыся назад, пацярпеў катастрофу. На ратунак разьбіткам пасьпяшылі экспэдыцыі з Нарвэгіі, Швэцыі, Радавага Саюзу, Фінляндыі і Францыі. На караблях, на аэрапланах, на санках, запрэжаных сабакамі, сьпяшыла помач, але сільныя вятры, сьнежныя завеі, густая імгла і марозы сталі на перашкодзе.

Радавы Саюз выслаў два свае найлепшыя ў сьвеце крыгаломы — „Красін“ і „Малыгін“, а таксама аэрапляны з найлепшымі сваімі лятунамі—Бабушкіным і Чухноўскім. Экспэдыцыя гэта знаходзіцца пад кіраўніцтвам вядомага радавага вучонага праф. Самайловіча.

На ратунак таксама пасьпяшыў на аэрапляне Амундсэн.

Падарожа ратунковых экспэдыцыяў аказалася ня менш цяжкая, а навет больш небясьпечная, чым падарожа самога Нобіле. Шмат з ратаўнікоў загінулі, а ў тым ліку і слаўны Амундсэн, аб якім да гэтай пары няма ніякіх вестак. Пасьля цяжкай працы ўдалося лятунам адшукаць першую групу разьбіткаў на чале з Нобіле. Шведзкі лятун Люндбэрг апусьціўся каля іх, але забраць мог на аэраплян толькі аднаго чалавека;

„Сэкрэтная нарада Комінтэрну — у справах польскай і беларускай камун. партыяў“.

„ПАТ“ даносіць з Масквы: „23-га ліпня прэзыдыум Комінтэрну склікаў экстрэнае паседжаньне, на якім разглядаліся справы польскай камун. партыі і „кам. партыі Зах. Беларусі“. Падробнасьці нарады трымаюцца ў сакрэце“.

Трывога ў Маскве.

„Пабыт у Румыніі француского генарала Ле-Рона ўсьцяж непакоіць радавую прэсу. Газэты зырка сачаць за ўсім, што робіць у Бухарэшце француські генэрал, — адзначаюць яго візыту ў ваеннага міністра і гутаркі з румынскімі вышэйшымі штабавікамі, якія нядаўна езьдзілі ў Варшаву; адзначаюць яго агляд румынскіх ваенных установаў і тое, што ён будзе прысутным на манэўрах у Сэміградыі, што — у канцы ліпня мае адбыцца ваенная канфэрэнцыя з удзелам ген. Ле-Рона, на якой спадзяваліся прыезду і марш. Пілсудскага, але ён у апошні момант адлажыў свой прыезд.

У Маскве ўсё гэта прыводзіцца ў сувязь з польска-румынскай ваеннай інтэрвэнцыяй, паходам на ССРР, які наладжваецца быццам пад кіраўніцтвам Францыі“.

„За Свабоду“.

Інспэктарская падарожа Будзённага ўдоўж заходняй граніцы ССРР.

„Кур. Варш.“ даведаўся, быццам Будзённы робіць у сучасны мамэнт — інспэкцыйныя наглядчы аб'езд усей заходняй граніцы ССРР. У сваіх прамовах Будзённы быццам кажа, што чырвоная кавалерыя павінна быць гатовая ў кожную хвіліну—адбіць нападзеньне ворага.

Бэла-Кун у Маскве.

Бэла-Кун меў прыбыць у Маскву 23-га ліпня, каб прыняць удзел ў Кангрэсе Комінтэрну. Бэла-Куну быццам мае быць даручана „балканская сэкцыя“ Комінтэрну.

Забастоўка-паўстаньне ў Індыі.

Чыгункавая забастоўка на паўдзённа-індыйскай лініі прымае небясьпечныя формы паўстаньня. На вагзале ў Мадрасе натоўп забастоўшчыкаў змусіў машыніста затрымаць цягнік, кінуўся ў вагоны, б'ючы пасажыраў-эўрапэйцаў (англійцаў). Паліцыя—агнём кулямётаў—разагнала натоўп, раніўшы каля 20 асоб. У іншым месьце група бастуючых работнікаў, добра азброеных, акружыла вагзал, высадзіла дынамітам у паветра знаходзіўшыяся на станцыі паравозы, адкруціла рэльсы. Забастоўка чыгуншчыкаў пагражае пашырэньнем на ўсю англійскую Індыю.

У цэлым шэрагу месцаў вагзалы заняты паліцыяй і войскам.

Новы японска-кітайскі канфлікт.

Нялаўна новы кітайскі ўрад—нанкінскі, які лічыць сябе прадстаўніком усяго краю, зьвярнуўся да ўсіх вялікіх дзяржаваў, з якімі Кітай мае страшэнна ўстарэлыя і несправядлівыя трактаты, неадказваючыя зусім сучасным варункам, з заявай, што ён пастанавіў наагул пераглядзець усе гэтыя трактаты. Цяпер японскі прэм'ер зьвярнуўся да Англіі, Амэрыкі, Францыі і Італіі з заявай аб тым, што Японія ня можа згадзіцца—ані на адмову ад Кітайскага Трактату 1896 г. (!..) ані навет на перагляд гэтага трактату, пакуль кітайскі ўрад ня возьме назад сваю ноту аб адмове ад трактату з боку Кітаю. З гэтага відаць, як цяжка будзе яшчэ новаму Кітаю скінуць з сябе ланцугі няволі, накінутыя на яго імпэрыялістычнымі дзяржавамі—у часе доўгай хваробы краю. На ноту кітайскага ўраду, прапануючую дзяржавам перагляд гандлёвых тратктатаў, японскі ўрад адказаў заявай, што Японія ня прымае да ведама гэтай прапазіцыі. А калі нанкінскі ўрад будзе, ня гледзячы на гэта, лічыць трактат з Японіяй скончаным, тады японскі ўрад прыме свае меры, каб забясьпечыць абарону інтарэсаў сваіх грамадзян у Кітаі.

Ізноў вайна Японіі з Кітаем.

Паразуменьне манчжурскага валадара, сына Чанг-Тсо-Ліна, з нанкінскім урадам выклікала страшэннае абурэньне і трывогу ў японскім урадзе, які — прыняў усе меры, каб парваць гэтае паразуменьне. У выніку страшэннага націску з боку Японіі — Чанг-Ю-Сін (сын Чанг-Тсо-Ліна) выслаў да Чанг-Кай-Шэка тэлеграму, у якой адкрыта заявіў, што — пры ўсім жаданьні адбудаваць адзінства Кітаю і захаваць хатні мір — ён змушаны—па трэбаваньню японцаў—спыніць перагаворы... А тым часам — у Шантунгу ўжо ўзнавіліся крывавыя баі паміж паўдзённай арміяй і японцамі, яўна справакаваўшымі новую вайну. Англійскія крыніцы кажуць, што Японія адкрыта парвала ўжо афіцыяльныя стасункі з нанкінскім урадам. На апошнім парадным абедзе ў Чанг-Кай-Шэка былі ўсе замежныя дыплёматы, апрача японскага. З гэтага відаць, якія „меры“ прыняла Японія—„для абароны сваіх інтарэсаў“...

Амэрыка, наадварот—вельмі прыхільна да новага кітайскага ўраду.

Амэрыканскі пасол у Пэкіне Мак-Мурэй — вельмі прыхільна адносіцца да новага кітайскага ўраду, падтрымліваючы яго ў яго пачынаньнях. Амэрыка ня толькі згаджаецца на перагляд усіх несправядлівых, як кажа слушна кітайскі ўрад, трактатаў, накінутых Кітаю дзяржавамі, але сама мае ўзяць на сябе пачын — склікаьня канфэрэнцыі заінтэрэсаваных дзяржаў—у справе перагляду гэтых дагавораў.

Японія ізноў заўладала Манчжурыяй.

Англійскае агенства даносіць з Токіо, што сын Чанг-Тсо-Ліна, Чанг-Ю-Сіянг, паведаміў японскі ўрад, што ён пастановіць спыніць перагаворы з нацыянальным кітайскім урадам, дадаючы, што Манчжурыя астанецца вернай умовам, заключаным з Японіяй.

Высылаючы рахункі, просім усіх нашых П. Гр. Падпішчыкаў у як найхутчэйшым часе ўрэгуляваць падпісную плату, каб ня змусіць нас спыніць высылку газэты.

Адміністрацыя.

Польская камуністычная партыя і Комінтэрн.

Бухарын — аб польскім камунізьме.

„ПАТ“ падае з Масквы 22-га ліпня з дакладу Бухарына, прачытанага на кангрэсе Комінтэрну ды надрукаванага ў чарговым нумары „Известий“, — частку, датычучую стасункаў, пануючых у польскай камуністычнай партыі.

„Мы стаім перад вялізарнай небясьпекай, сказаў Бухарын, якая пагражае польскай камуністычнай партыі. Кажучы аб церціях унутры іншых партыяў, належачых да III Інтэрнацыяналу, я мог задаволіцца ўказаньнем на адбыўшыяся ў іх перамены, але—зусім інакш стаіць справа з польскай камуністычнай партыяй. У сучаснай міжнароднай сітуацыі польская камуністычная партыя стаіць на выняткова адказнай пляцоўцы, і роля, якая выпадзе ёй на долю ў выпадку вайны з Радавым Саюзам, — асабліва важная. У гэтым выпадку стане яна адным з найгалаўнейшых прыладаў, якія будзе мець у сваім распараджэньні Комінтэрн“.

Далей Бухарын разводзіў аб тых памылках, якія нарабілі паасобныя фракцыі польскай камуністычнай партыі ў часе „маёвага перавароту“, а пасьля казаў так: „На апошнім зьезьдзе польскай камуністычнай партыі, які — з прычыны бесканечных спорак ды спрэчак паміж абедзьвюма фракцыямі — цягнуўся больш, як 3 месяцы, дэлегаты Комінтэрну сьцьвярдзілі аднагалосна, што ўсе гэтыя споркі маглі-б быць зьліквідаваны цалком. Аднак-жа — толькі дзякуючы надзвычайнаму націску з боку Комінтэрну зьезд польскай камуністычнай партыі не закончыўся канчальным разломам: без гэтага рашучага ўмяшацельства Комінтэрну мы мелі-б цяпер у польскім камуністычным руху дзела—з **дзьвюма партыямі**. І такія рэчы, казаў далей Бухарын, дзеюцца тады, калі Пілсудчыкі падрыхтоўваюць вайну, калі для кожнага павінна быць ясна, што вайна гэта скіравана перадусім проці Радавага Саюзу“!

Далей Бухарын выражае жаль, што пілсудчыкам удалося даканаць расколу ў некаторых апазіцыйных партыях Польшчы,— асабліва, што ім удалося расшчапіць на двое **украінскую камуністычную партыю і Беларускую Грамаду(?)**. „Навет больш таго: пілсудчыкам удалося пранікнуць да шырокіх работніцкіх масаў — бо-ж вялікая частка варшаўскіх работнікаў галасавала за сьпісак Пілсудскага. Я думаю, што гэта ня можа быць пагоджана з гонарам камуністычнай партыі і Комінтэрну“!...

„Таварышы, заявіў Бухарын, я пераконаны, што кангрэс аднагалосна дасьць надзвычайныя паўнамоцтвы выканаўчаму камітэту III Інтэрнацыяналу — у мэтах забясьпечаньня адзінства польскай камуністычнай партыі. Бо-ж — лепш будзе, калі мы — у часе вайны — будзем мець дачыненьне з адной партыяй. з запраўднымі работнікамі на чале, якія ў часе вайны будуць **жаўнярамі рэвалюцыі** і будуць з адвагай весьці барацьбу на нашай старане, чым калі мы будзем тады мець 2 арганізацыі, на чале якіх стаяць грызучыяся паміж сабой павадыры, якія ў хвілі небясьпекі павядуць нашу партыю да згубы“.

Пратэст польскага ўраду з прычыны прамовы Бухарына.

Польскі пасол у Маскве Патэк заявіў у Наркоміндзеле заступаючаму Чычэрына Карахану — пратэст польскага ўраду з прычыны гэтай прамовы Бухарына на 6 кангрэсе Комінтэрну.

Пасол Патэк заявіў Карахану, што зьмест прамовы Бухарына, заклікаючай да чыннага ўмяшацельства ў-ва унутраныя справы Польшчы, зьяўляецца яркім парушэньнем арт. 5 Рыжскага трактату. („ПАТ“).

Уся польскаяая прэса востра адгукнулася на гэтую прамову Бухарына.

Дыскусія на кангрэсе Комінтэрну над дакладам Бухарына.

„ПАТ“ падае, што на кангрэсе Комінтэрну ў дыскусіі над дакладам Бухарына, аб сучасным міжнародным палажэньні і задачах камуністычных партыяў — у справе папярэджаньня выбуху вайны — прымала ўчасьце 68 прамоўцаў.

Галоўныя павадыры камуністычных партыяў сьцягу найважнейшых дзяржаваў, як Кашэн, Тэльман, Кошэва, Ленскі, а таксама дэлегаты камуністычных партыяў у калёніях — сьцьвярдзілі сваю салідарнасьць з пaглядамі Бухарына, падчырківаючы існуючую ўсьцяж небясьпеку вайны і неабходнасьць мабілізацыі ўсіх сілаў — каб зрабіць вайну немагчымай.

Адказ саветаў на польскую ноту.

Заступнік хворага Народнага Камісара Заграничных Спраў Карахан даручыў 31-VII г. г. паслу ў Маскве Патаку адказ на польскую ноту ў справе выступленьня Бухарына на кангрэсе Комінтэрна. У ноце Карахан падкрэсьлівае, што III міжнарадоўка зьяўляецца інстытуцыяй незалежнай і ўрад ССРР адказнасьці за рэзалюцыі, вынесеныя на кангрэсе, на сябе не бярэ.

Наша хроніка.

Галавач і Фідаркевіч на волі. Як паведамляе „Słowo“ (№ 173), б. паслы Незалежнай Партыі Хлопскай—Галавач і Фідаркевіч, арыштаваныя разам з грамадаўскімі паслами, цяпер выпушчаны на волю—першы пад каўцыю ў тысячу злотаў, другі — з прычыны слабога здароўя—так. Адначасна „Słowo“ паведамляе, што за паслами Ваявудзкім і Балінам пасланы гончыя граматы. Цікава, ці толькі згоняць!

Звальненьне з вастрогу кс. В. Гадлеўскага. Па абвешчанай амністыі звольнены з Макатоўскага вастрогу кс. В. Гадлеўскі і 15 ліпня г. г. прыехаў у Вільню, дзе яго ўрачыста спаткалі беларускія хадэкі і сельсаюзьнікі.

Мусім адзначыць, што кс. В. Гадлеўскі зьяўляецца адным з чэсьнейшых і сым-

---

быў ім сам генэрал Нобіле. Хоць Нобіле запраўды быў хворы і меў зламаную нагу, але ратавацца яму першаму не выпадала;—добры капітан карабля заўсёды павінен больш думаць аб людзёх, жыцьцё якіх узяў на адказнасьць свайго сумленьня, павінен ратаваць іх ад небясьпекі, а самому ратавацца, калі ёсьць магчымасьць, апошнім. Але ў фашыстаўскага генэрала ёсьць свая этыка. Ня гледзячы на безнадзейны стан сваіх таварышоў, ня гледзячы на тое, што з пасярод іх ёсьць большасьць хворых і цяжка пакалечаных, Нобіле кідае іх, аддаючы амаль на пэўную сьмерць; ён ратуе сваё „генэральскае“ жыцьцё!

У той час, як Нобіле ўратаваўся, людзі, якія самаахвярна пасьпяшылі яму і яго экспэдыцыі на ратунак, кінуліся змагацца з паўночнай стыхіяй, выстаўляючы сваё жыцьцё на вялікую небясьпеку. Гэтак, выбаўца Нобіле, лятун Люндбэрг, ратуючы іншых разьбіткаў, перавярнуўся з аэраплянам на лёдзе, разьбіў аэраплян, але сам шчасьліва астаўся жыў. Вьратаваў яго ад сьмерці радавы крыгалом „Красін“.

У ратаваньні разьбіткаў, найбольш праславілася радавая ратунковая экспэдыцыя. Больш месяца радавыя крыгаломы прабіваліся праз таўшчэзныя горы лёду, ломячы іх на сваёй дарозе. Здавалася, што высілкі іх дарэмныя, што ім не адалець вялікіх перашкодаў, аднак, сільная воля і самаахвярнасьць пхалі іх наперад туды, дзе чакалі іх дзьве магчымасьці: — вьратаваць няшчасных, або зьгінуць самім!... Высланы на помач радавы лятун Бабушкін пяць дзён змагаўся ў паветры з віхурамі і сьнежнымі завеямі. Усе лічылі яго прапаўшым, аж, нарэшце, удалося яму даляцець да свайго крыгалому „Малыгіна“. Другі радавы лятун Чухноўскі (украінец) адшукаў дзьве групы разьбіткаў, прабыўшы такжам пяць дзён у паветры. Шукаючы свайго крыгалому, ён змушаны быў апусьціцца з аэраплянам на лядзяную крыгу. Калі яго паведамілі па радыё, што крыгалом „Красін“ ідзе яму на помач, ён адказаў: „перш ратуйце разьбіткаў, а пасьля, калі ўдасцца, мяне“.

Пасоўваючыся наперад, крыгалом „Красін“ даваў сыгналы. Была густая цёмная імгла, так што нічога навакол ня было відаць. Пачуўшы сыгналы, разьбіткі распалілі вялікі вагонь, які быў заўважаны на „Красіне“. Падыйшоўшы блізка, часьць залогі „Красіна“ з капітанам на чале зыйшла на крыгу, пераняела разьбіткаў на крыгалом, а пасьля іх рэчы, а навет разьбіты аэраплян Люндбэрга. Убачыўшы ратунак, разьбіткі плакалі ад шчасьця, дзякавалі радавай камандзе за самаахвярную помач і цалавалі іх. У ліку 11 вьратаваных „Красіным“ разьбіткаў, знаходзіцца і чэскі вучоны, праф. Бегунэк. Пасьля гэтага „Красін“ уратаваў свайго лятуна Чухноўскага.

Радавая ратунковая экспэдыцыя атрымала шмат тэлеграмаў-павіншаваньняў з усяго сьвету, як удзячнасьць за нясеньне помачы няшчасным, а таксама загад ад свайго ўраду з Масквы, прадаўжаць далей пашуківаньні. Пасьля направы ўшкоджаньняў, якіх дазнаў „Красін“ у небясьпечнай падарожы, экспэдыцыя зноў вырушыць у дарогу, шукаючы загінуўшай групы Аляксандрі, разам з якой спадзяюцца знайсьці і Амундсэна, аб якіх да гэтай пары няма ніякіх вестак. На помач ім радавы ўрад выслаў трэцці крыгалом „Седов“.

Газэты ўсяго сьвету адзначаюць геройства радавай ратунковай экспэдыцыі і абураюцца на Нобіле і яго фашыстаўскіх таварышаў за тое, што неадпаведна прыгатавалі адправу і сталіся праз гэта прычынай сьмерці таварышаў. Што Нобіле меў толькі адну мэту — у дзень фашыстаўскага сьвята заткнуць італьянскі сьцяг і рымскага папы крыж на паўночным полюсе. За гэта „геройства“ і паплаціўся катастрофай, а калі ўбачыў няшчасьце, першы кінуў таварышоў. Асабліва абураюцца яны за сьмерць швэдзкага вучонага Мальгрэна. Як вядома, Мальгрэн астаўся на крызе лёду разам з двумя італьянцамі — Цаппі і Марыяно. Мальгрэн быў вельмі пакалечаны і хворы, ня мог ісьці далей; італьянскія таварышы зьдзёрлі з яго вопратку, забралі ад яго жыўнасьць і накінулі яго. Мальгрэн пасьля памёр галоднай сьмерцяй. Італьянцы спадзяваліся затаіць ад сьвету свае барбарства, але гэта ім не ўдалося. Радавы лятун Чухноўскі добра бачыў, што на крызе разам з імі ляжаў трэці чалавек, гэта значыць Мальгрэн. Італьянцы выпіраюцца гэтага, як могуць, але факты самі гавораць за сябе. Чухноўскі, у рэвэляцыях, дадзеных ім радавай прэсе, вельмі зьдзіўлены, чаму „Красін“ знайшоў толькі двох разьбіткаў. Чухноўскі і яго таварышы зусім выразна бачылі трох людзей: адзін стаяў, другі сядзеў скорчаны, а трэцці ляжаў на зямлі, распасьцёрты ў форме літары А. Паверхня крыгі вынасіла ўсяго 30 квадратовых мэтраў. Чухноўскі акружыў гэту крыгу пяць разоў і адляцеў толькі тагды, калі добра прыглянуўся кожнай драбязе на крызе. Апрача таго, Чухноўскі зрабіў фільмавыя зьнімкі, на якіх добра відаць, што на крызе было трое людзей. Заходзіць прыпушчэньне, што Цаппі і Марыяно пабаяліся паказаць труп Мальгрэна, бо перад тым, як кажа Фама, зьелі частку яго цела.

Апінія ўсяго сьвету аб барбарстве фашыстаўскай выправы прыпала не да смаку італьянскім фашыстам, а асабліва самому Мусоліні. Загадаў ён, каб вьратаваныя разьбіткі нічога не апавядалі аб сваіх прыгодах на лёдзе, а таксама не дапускалі да сябе карэспандэнтаў не італьянскіх газэтаў, фатаграфаў і фільмавых апэратараў. Хацеў ён затаіць палахлівасьць і бязраднасьць да няшчасных ягонага генарала Нобіле, а таксама барбарства, а можа і людаецтва іншых фашыстаўскіх падарожнікаў. Але шыла з мяшка заўсёды вылезе, так і тут, — сьвет хутка дазнаецца ўсей праўды. Сусьветная апінія дамагаецца стварэньня спэцыяльнай камісіі, якая-б падрабязна дасьледзіла-б усе факты і гэтым адкрыла тую заслону, якой хоча закрыць Мусоліні падзеі няшчаснай экспэдыцыі.

Характэрна, што чэскі вучоны, праф. Бегунэк не схацеў варочацца назад з сваімі італьянскімі таварышамі, а паехаў асобна, дэкляруючы, што, як паправіцца, зробіць дакладны одчыт з падарожы. Нобіле з сваімі фашыстаўскімі таварышамі вярнуўся ў Рым у спэцыяльны заплёмбаваным цягніку. Падарожа яго ў гэтым цягніку трымалася ў вялікай таямніцы, відавочна, з баязьні помсты з боку абуранай люднасьці.

Апошнія весткі падаюць, што, калі крыгалом „Красін“ прыйшоў ратаваць разьбіткаў, Цаппі меў на сабе тры пары ботаў, (свае, Мальгрэна і Марыяно), і тры пары вопраткі ў той час, калі Марыяно сядзеў скорчаны на лёдзе ў аднэй падзёртай куртцы і меў на нагах толькі адны шкарпэткі бяз ботаў. Як і калі Цаппі наважыўся забраць ад свайго хворага і галоднага таварыша яго вопратку, засталася таямніцай. Абое італьянцаў не далі пра гэта ніякіх выясьненьняў. Марыяно быў такі хворы, што ня можна было з ім зусім разгаварыцца. Гэта яшчэ адна краска фашыстаўскага барбарства, а трэба спадзявацца, што такіх кветак мы яшчэ даведаемся з часам ня мала!

Данская газэта „Політікен“ падае цікавыя лічбы датычна коштаў ратаваньня разьбіткаў. У шуканьні разьбіткаў прыймала ўдзел 20 аэраплянаў і столькі сама караблёў. Апрача таго, вырушыла з дапамогай 12 экспэдыцыяў на санках, запрэжаных сабакамі. Агулам шукала разьбіткаў некалькі тысячаў людзей, пры чым кошты ўсіх экспэдыцыяў дасягаюць да чатырох мільёнаў злотых. Кожны дзень шуканьня каштаваў 200.000 злотых. Дык вось, колькі стратаў, апрача стратаў ў людзях, каштавала лёгкадумная і ганарыстая экспэдыцыя! Гэта самая газэта „Політікен“ піша: „З аднаго боку — „Італія“ і Нобіле. За імі—фашызм. З другога боку— „Красін“ і Самайловіч. За імі—бальшавізм, радавая рэспубліка, якую да сёньня зьневажае „культурная“ Эўропа, як барбрскую і жорсткую старонку. Але вось гэтыя самыя „барбары“, гэтыя самыя „ворагі цывілізацыі і культуры“ на першы кліч аб дапамозе, кінуліся несьці яе і выконвалі бяз шуму, без рэклямы, без сынтэмэнтальнасьці“. І далей выхвальзае геройства „Красіна“, стаўляючы радавы саюз на першае месца ў сусьветаай цывілізацыі. Француская часопісь „L'Oeuvre“ зьмяшчае наступнае маленькае супастаўленьне фактаў:

„Бальшавік Чухноўскі ў часе свайго разведачнага лёту апынуўся на крызе і паведаміў таварышаў, якія хацелі яго ратаваць: „Перш ратуйце другіх“. Чухноўскі адсунуўся на бок. Фашыстаўскі генарал Нобіле дазволіў выратаваць сябе самога. Не сябе, але сваіх таварышаў адсунуў генарал на бок—тых самых, якіх сам кінуў у няшчасьце.

„Гэта—кантраст—канчае „L'Oeuvre“, які дазваляе шмат чаго думаць“.

Янка Маланка.

патычнейшых прадстаўнікоў беларускай хадэцыі, засуджаны за адраджэнскую працу ў Жодзішкай парахві і мусіў адбываць кару ў кляштары; аднак, з дапушчэньня шовіністычнага віленскага біскупа Ялбжыкоўскага адбывае яе ў найгоршым у Польшчы Макатоўскім вастрозе.

Новая беларуская (!?) шулерня. „Słowo" з дня 8 г. месяца падае, што „беларуская" група Умястоўскага атрымала ад „адносных" уладаў канцэсію на ігру ў Вільні ў так-зв. „лёто".

Гэта называецца ставіць „дзядзьку Пранука" на ўласныя ногі.

Як відаць, дык скончана яго песенька — Янка Станкевіч „уступае ў свае правы".

„Спадар" купляе вэлёсыпеды. Як ходзяць чуткі, „Паўлючок" энэргічна разьяжджае па правінцыі і закладае філіі свайго „Зьвязку". Сваім інструктарам „бедны" Спадар пакупляў велосыпеды, з якімі яны разьяжджаюць такеама.

Бязумоўна-ж — за грошы знойдзеш і купіш усё, але толькі... не купіш думкі, ідэі. Скольні ў Паўлюкевіча было арганізацыяў—патрэскалі. Трэснуць і спадаровы.

Канец часопісі „Праваслаўная Беларусь". Як паведамляе „Кур. Віл.", на днях закончыў сваё існаваньне ціхай нянрыкметнай сьмерцяй беларускі тыднёвік „Праваслаўная Беларусь". Як відаць, беларускія сяляне і работнікі ўжо зразумелі непатрэбнасьць такой справы, якую ім думалі паднасіць „нашы апякуны".

З жыцьця беларускай інтэлігенцыі ў Чэхаславаччыне. З знаходзячыхся ў Чэхаславаччыне беларускіх студэнтаў у гэтым годзе скончылі вышэйшую навуку наступныя: **М. Басэвіч** і **І. Лемпбовіч** мэдыцынскі факультэт чэскага ўніверсытэту ў Празе; абое з Случчыны. **М. Рагуля, Р. Тананка** і **М. Гузоўскі**—аграном. фак. у тым жа ўніверсытэце, з Навагрудчыны. **Г. Дварчаніна** — лясны фак., там-жа; з Навагрудчыны (родны брат белар. пасла Д-ра Ігната Дварчаніна) і **Альжбета Мілаўская**, скончыўшая там-жа палітэхнікум—з Дзьвінску.

Як бачым, дык рады беларускай інтэлігенцыі растуць. Мусім адзначыць, што Міхал Гузоўскі ўжо прыехаў у край, але зразу-ж па прыезьдзе паступіў на службу „за прилічное вознагражденіе" да ведамага Янкі Станкевіча.

Як памог віленскі пэпэзаўскі магістрат выпушчаным вязьням. З прычыны амністыі выпушчана ў мінулым тыдні з віленскіх вастрогаў некалькі сот вязьняў.

Многія з іх (каля 150 чалавек)—бедныя беларускія сяляне з далёкай правінцыі, не маючы грошай на дарогу дадому, зьвярнуліся да віленскага магістрату з просьбай, каб ён ім памог купіць білеты.

Замест помачы, магістрат запрапанаваў ім працу (зямляную—капаць раўкі і д.), на якой яны маглі-б з часам зарабіць на білеты.

Але вось на работу з 150 прасіўшых дапамогі зьявілася толькі 8 чалавек, г. зн. каля 3 прац. А што-ж такое, чаму-ж гэта 97 прац. вязьняў ня прынялі прапазіцыі магістрату, няўжо-ж яны сабе ворагі?—зьяўляецца тут само сабой пытаньне. У тым то і справа, што ніхто сабе ня вораг. Што вельмі малы працэнт вязьняў чуецца на сілах магчы працаваць на такой цяжкай рабоце, як зямляныя—гэта адно. Другое, як можа селянін, у якога дома асталася толькі жонка ды малыя дзеці, астацца самым гарачым летам на няведама які час працаваць у горадзе.

Вось, як спачувае віленскі пэпэзаўскі магістрат беднаму беларускаму селяніну.

Забастоўка. Апошнімі днямі ў фабрыцы паперы ў Нова-Вэрках выбухла забастоўка. Работнікі жадаюць падбаўкі па 50 гр. у дзень.

„Дэфраўдацыя ў Вялейскім старостве. Апошнімі днямі арыштаваны 3 дзяржаўныя ўрадоўцы - дэфраўданты: Міхал Бароўскі, Озярноўскі Ян Карчмэр. Выменены былі ўрадоўцамі ў Вялейскім старостве, дзе „здэфраўдавалі kilka-dziesiąt" тысяч злотых.

Нячуваны самасуд над камуністам. Апошнімі днямі працуючы пры адбудове дому ў Чарнявіцах работнік Аўген Плоскі, дыскутуючы на тэму канешнасьці ўвядзеньня ў Польшчы камуністычнага ладу, быццам сказаў між іншым: „Пакуль жыву я і маі таварышы, Польшча доўга не пастаіць".

Чуючы гэтыя словы капрал Косаш, з 3 палка віленскіх сапэраў дастаў рэвальвэр і застрэліў Плоскага.

Сьледзтва быццам давяло, што гэта быў няшчасьлівы выпадак: неасьцярожнае абходжаньне з аружжам.

Так падае гэтую вестку „Słowo" ў 168 н-ры пад загалоўкам: „Przypłacił niecne słowa śmiercią.

Вось яно як!

Муляры дамагаюцца падбаўкі. Надовячы віленскія муляры зьвярнуліся да сваіх працадаўцаў з жаданьнем падвышкі платы з 1,75 грошай на 2 злоты.

Літоўцы нішчаць польскую граніцу. Як інфармуе польская прэса, у часе сьледзтва ў справе забойства Міляноўскага, „банда" шаўлісаў ушкодзіла на польскім боку цэлы рад польскіх гранічных знакаў і зьнішчыла польскі гранічны слуп. На інтэрвэнцыю польскіх уладаў — літоўцы адказалі, што нічога аб гэтым ня ведаюць.

І бальшавікі, як і літоўцы. Як інфармуе польская прэса, надовячы ў ваколіцах Каласова (Наваградчына) чырвонаармейцам надстрэлены польскі капрал Кляйда. Рэч адбылася пры наступных варунках. Праходзячы ля граніцы, капрал заўважыў каля аднаго з гранічных слупоў на радавым баку 2-х цывільных і аднаго чырвонаармейца, пільна ўглядаўшыхся ў польскую тэрыторыю. Думаючы, што цывілі хочуць перайсьці граніцу, Кляйда схаваўся ў кусты. Якраз у гэты момэнт чырвонаармеец выстраліў у яго і раніў у ногу вышэй калена, пасьля чаго зьнік разам з цывілямі.

На інтэрвэнцыю польскіх уладаў бальшавікі адказалі, што нічога аб гэтым ня ведаюць.

Нелегальны рух на польска-літоўскай і польска-радавай граніцах. Газэты падаюць, што ў мінулым чэрвені на польска-літоўскім пагранічны затрымана 263 чалавекі за нелегальны пераход граніцы з Польшчы ў Літву і наадварот.

На польска-радавым пагранічны затрыманы 151 чалавек, з якіх, як газэты падаюць, — 44 западозраных камуністычных інструктараў, 16 хаваючыхся ад вайсковай службы, 40 спрыяючых камунізму, і хочучых перайсьці на сталае жыцьцё у Рады, 35 купцоў ці гандляроў і 16 маючых на тым боку маемасьць.

Суд над камуністам. 23 ліпня г. г. Акружны Суд у Беластоку разглядаў справу нейкага Зонштэйна, арыштаванага там восеньню 1927 г. за камуністычную літэратуру. Зонштэйн засуджаны на 4 гады цяжкага вастрогу, які з прычыны амністыі, зьменшаны на 2 гады і 8 месяцаў.

Новая паштовая ўстанова ў Стоўпцах. Апошнімі днямі ў Стоўпцах адчынена паштова-акцызная (celna) ўстанова і ўстанова вымены. Праз гэтыя ўстановы будуць ісьці звычайныя пісьмы, а таксама вартасьцёвыя і паштовыя пасылкі ў абароце паміж ССРР і Польшчай. Апрача ССРР, праз Стоўпцы будзе адпраўляцца пошта і ў Кітай і Японію.

У сувязі з гэтым скасаваны ў Вільні і Варшаве вымена і акцыз (clenie) пасылачнага абароту паміж ССРР і Польшчай.

Напалеонаўскі магільнік. У ваколіцах Нямэнчына, Віленска-Троцкага павету, знойдзена ў часе работы пры будове маста праз Вільлю некалькі дзесяткаў людзкіх шкелетаў, старыя францускія манэты, (каля 120 год), рэмні, ваенныя францускія гузікі і г. д., што пазваляе прыпушчаць, што гэта магільнік напалеонаўскага войска.

На мейсца магільніка выехала спэцыяльная камісія.

Знаход баброў у Заходняй Беларусі. Апошнімі днямі ў Лідзкім, Баранавіцкім і Стаўпецкім паветах натраплена на цэлы рад баброў, аб якіх, дзякуючы вайне, быў і слух прапаў.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ.

Поп і народ.

(Новыя-Мышыцы, Баранавіцкага пав.).

Ёсьць у нас поп М. Скрыпка. Служыць ён з 1922 году. Вельмі часта скарадзіцца на сваіх „прыхаджан", што не шануюць папоў, ня ходзяць да царквы, а галоўнае — ня хочуць плаціць царкоўных трэбаў. „Каб ня гэтыя праклятыя бальшавікі, кажа поп, дык усё было-б добра: хадзілі-б людзі да царквы, шанавалі-б папоў, плацілі-б царкоўныя трэбы". Але якіх толькі гэты руплівы айцец ня выдумае трэбаў! Задумалася зрабіць новы калодзезь — накладае на грунт па 3 зл.; здумалася накрыць бляхаю царкву — па 12 зл. Мае сабе ў кожнай вёсцы падлізаў-слугаў, людзей зусім цёмных; ходзяць гэтыя людзі па вёсках зьбіраць паповую даніну. Калі які бядняк ня мае грошай ды яшчэ, барані божа, што скажа на пана, дык падлізы даносяць папу, што той бядняк казаў тое, а той гэнае. Тады айцец пачынае лаяцца, называючы беднякоў і багаадступнікамі, і бальшавікамі, і навет чарадзеямі, як гэта было сказана на сялян з вёскі Балабановіч. Цікава, скуль поп ведае, што тыя сяляне чарадзействам займаюцца?

Часта людзі дзівяцца, куды поп грошы дзявае? Царкаў даўно ня крыта, а грошы злуплены! Справаздачы наш айчулек нікому ня даў, хоць два разы абяцаў.

Калі здараюцца хаўтуры, ды гэты панок з сялян-серадпякоў бярэ 5 пудоў жыта, з беднякоў, „па хрысьціянску" — 3 пуды; за хрэст 8 зл., але калі да споведзі не хадзіў, не плаціў царкоўныя трэбы, дык 12—15 зл. заганяе. Але найбольш за вянец. Калі хлапец, які яшчэ не адслужыў у войску, прыйдзе яго прасіць, каб зьвянчаў, дык кажа, абы дзеўка; але, як прыдуць вянчацца, дык загадвае плаціць аж 250 зл.; як гэта здарылася з жыхаром в. Дамашэвіч. Бачыць поп, што гэткім шляхам можна зарабіць, дык ад другога зажадаў 600 злотых.

Вось, браткі, якога айчулька маем! Каб апісаць усе яго „дзеяньні", дык мейсца ў газэце напэўна не хапіла-б! **Селянін.**

Старая хлеб-соль ня помніцца.

(З Вялейшчыны).

Выбралі мы сабе войта, здаецца „нашага". Перад выбарамі быў такім, але калі пачуў, што лейцы ўжо ў яго ўласных руках, то тады яго левая рука аслабела, правая-ж, наадварот — памацнела. Ну й паехаў наш „вуйт", але ў правы бок, левай кіраваць ня мог, дык выставіў хвігу, вось вам, мае памагары, вось вам, мае падпіхачы, за тое, што падапхнулі мяне „ў вуйтоўства"!

Быў сябрам Т-ва Белар. Школы, а ці заікнуўся яму памагчы хоць грошам? Ен баіцца, што „ўлада" пабачыць, ды... падлізацца ня будзе як.

Вось, як скора адвярнуў нос, засьмярдзелі пэўна табе; але помні, што век з пахнючым не пражывеш—прыйдзецца вярнуцца і к сьмярдзючым, тады парахуемся.

Падпіхач.

Ці можна было спадзявацца?!

(Вёска Сычавічы, Радашкаўскай воласьці).

Хоць трудна ў сучасны мамэнт жыць у цемнаце на вёсцы, хоць не разумеюць добра нашы сяляне, што ім патрэбна, але лягчэй робіцца на сэрцы, як бачыш ахвярную працу дзяцей, вышаўшых з нашага многапакутнага народу — што вучацца ў беларускіх гімназіях, што ўжо цяпер нясуць праменьні сьвятла ў густы таемны змрок, якім атулена наша вёска. Кожнаму, хто хоць трохі цікавіцца жыцьцём беларускае вёскі, вядома — як трудна наагул у вёсцы зладзіць спэктакль: амаль заўсёды адчуваецца недахоп адпаведнага будынку для пастаноўкі спэктаклю і інш. Аднак, ня гледзячы на ўсё гэта, стараньнем вучняў Радашкоўскай Бел. Гімназіі Пётры і Арсеня Арловых, М. Яцыковіча ды вучаніцы Н. Прахішчык быў зладжаны 14 г. м. у в. Сачавічы спэктакль.

Паставілі: 1) „Як мы жаніліся" (перакл. з расейскага) і 2) „Боты" (перакл. з украінскага). Артысты-вучні згулялі свае ролі вельмі добра, вясковыя артысты-аматары хоць выступілі ўсе першы раз на сцэну, аднак, гулялі зусім нішто сабе. Пасьля адыграньня гэтых дзьвюх сцэн. рэчаў, адбыліся скокі да раніцы. Даход са спэктаклю, у суме 20 злотых, пайшоў на карысьць Радашкоўскага Т-ва Бел. Школы. Толькі надта сумна тое, што ёсьць такія подлыя, з нізкімі эгоістычнымі інстынктамі адзінкі, якія не разумеюць, а мо' ня хочуць разумець, таго, што змаглі яны атрымаць адукацыю, дзякуючы вялікай ахвярнасьці лепшых дзяцей Беларускага Народу і што абавязаны цяпер працаваць над падняцьцем культурнага ўзроўня нашае вёскі, якія стараюцца над пакрыўкай „шырэньня асьветы" разьбіваць культурна-асьветную працу, як напрыклад Марыя Смалонская з в. Сычавіч, кончыўшая Рад. Бел. Гімназію. Хто-б мог спадзявацца, што гэтая Смалонская будзе адгаварваць вясковых хлапцоў, каб ня прыймалі ўдзелу ў ладжаньні спэктаклю на дзень 14 г. м. (некаторыя яе паслухалі), што яна будзе адгаварваць сялян, каб ня йшлі на гэты спэктакль і інш., тая Смалонская, якая з дапамогай Бел. Інстытуту Гаспадаркі і Культуры закладае ў в. Максімаўцы, Радашкоўскае воласьці, прыватную беларускую школу. Пасьля ўсяго гэтага ня трудна дагадацца, якая ў гэтай школе будзе навука. Дык-жа глядзеце сяляне з в. Максімаўкі, каб яе ашукалі сваіх надзеяў! Не вялікае шчасьце — мець гэткую „беларускую" школу...

Чэсьць і слава тым, што і пры гэтакіх абставінах здолелі зладзіць спэктакль і шчырая падзяка тым, што не паслухалі нагавораў розных ашуканцаў, а хоць трохі і прычыніўся да ладжаньня спэктаклю, як і ўсім іншым, што ўшанавалі спэктакль сваей прысутнасьцяй. **Свой.**

Вось дык справядлівасьць!

(В. Пранчакі, Баранавіцкага пав.).

У 1925 гаду зьявіўся ў вёску Пранчакі паліцыянт з Своятыч нейкі Станіслаў Кондак і зажадаў ад солтыса, каб даць яму фурманку да вёскі Федзюкі да чыгуначнага маста, дык солтыс вызначыў селяніна Антося Бельмача, каторы павёз „начальство" на сваей 1000-златовай кабыле. У дарозе стрэльба паліцыянта нейк выпаліла і забіла кабылу Бельмача. Аб гэтым быў напісаны пратакол, пасьля чаго паліцыянта Кондака Суд Пакою ў Баранавічах наказаў 7-мю днямі арышту. Дык у зьвязку з гэтым папярпеўшы Бельмач зьвярнуўся да Баранавіцкага старасты з паданьнем, каб яму паліцыя, ці староства, каторае мела паліцыянта, ня ўмеўшага трымаць у руках стрэльбу, выплацілі 700 — 1000 злотых за забітую кабылу. Адказу на гэта доўга ня было, а нарэшце староства ў Баранавічах прыслала паперку, каб Бельмач зложыў скаргу ў суд у Ляхавічах... Чаму туды? Прычым вінаваты пастарунковы Кондак некуды зьнік, ці, як кажуць, перавялі, каб на вочах ня быў, але куды, Бельмач і дагэтуль ня можа нідзе даведацца. Пісаў ён некалькі просьб да Міністэрства, Староства і г. д., але ўсюды адно— bez uwzględnienia, ня гледзячы на тое, што Найвышэйшы Трыбунал у гэткіх выпадках наказвае выплату адшкадаваньня... Па віне адміністрацыі Бельмач упусьціў і 6-месячны тэрмін для падачы ў суд процiў „казны". А Кондак далей дзесь служыць, але гдзе — гэта тайна! Вось, аб падобных выпадках трэба было-б ведаць, а ня іграць у „рэгіяналізм", бо калі такія справы будуць залатвяцца гэтак, як дасюль, дык... дужа на гэтым заробяць „jedynkaczy".

Гдзе-ж праўда? І чаму гэта ўлада ня можа заплаціць бедняку за кабылу 700 злотых, а потым сьцягнуць хаця-б з паліцыянта, каторы служыць нейдзе ў Нясьвіжскім павеце?

Чаму? А таму — адкажам, — што „нашыя" дзеячы, бавяцца ў „рэгіяналізм" ці ў „адзінку", думаючы, што яны сваей „панскай хлусьнёй" нешта зробяць і некага прыцягнуць на свой бок... **А. Б.**

На шляху здрады.

(М-ка Ярэмічы, Стаўпецкага пав.).

Ярэміцкая моладзь — гэта ахвяра барацьбы за вызваленьне беларускага працоўнага народу... Усе лепшыя сілы з нечалавечаю жорсткасьцю неміласэрдна зьнішчаны...

Карыстаючы з такога „адпаведнага моманту", нашыя „пераможцы" тых хлапцоў, якія яшчэ засталіся, настанавілі накіраваць на шлях здрады, здрады працоўнаму народу.

З гэтай мэтай у нашым мястэчку „арганізавалася" гэтак званае „коло драматычнэ", якое мелася захапіць у чужацкія рукі нашу моладзь.

Гэтая справа была сьпярша даручана польскаму вучыцелю Гумінскаму. Але гэты небарак у часе выбараў, як кажуць, „марку сапсаваў", дык яго і слухаць ніхто не хацеў. Тагды бярэцца другі „кандыдат" — Цытэвіч. Пачаў ён з абяцанак. Так і так, будзе тое і тое, атрымаем запамогу і г. д., і г. д. А пакуль-што... да пана Гіршоўскага на халоднае піўцо. Хлапцом спадабалася, але невядома што: ці арганізацыя, ці халоднае піўцо?

Што-ж парабіліся некаторыя нашыя хлопцы начальнікамі „zarządu" і пачалі „працаваць". Паставілі адзін спэктакль, дык на буфэце з 45°/o зарабілі мінус 40 зл., на другім-жа што было, дык іх кіраўнік „прыгарнуў". Невядома, як далей было-б, але назначылі рэпэтыцыю на трэйці спэктакль. Але пан Цытэвіч замест у „культурнае" драматычнае „кола", напаў да пана Гіршоўскага, дзе дзёргаў цэлую ноч на „шосу 45°/o".

І вось, прыйшла драма на „драматычнае кола": яно, як гнілы пень, разваліласяю

Хлопцы, якіх заманулі ў гэтую „арганізацыю", здрадзілі свайму народу, які запраўды імкнецца да асьветы і культуры.

Але ня ўсе такія. Верная моладзь над кіраўніцтвам беларускіх гімназістаў арганізавалі Гурток Т-ва Бел. Школы, які ўзяўся за культурную працу.

Чэсьць ім! Уся моладзь уступіць у іх рады! **Дзядзька Габрусь.**

Ці не пара прачнуцца?

(Пружаншчына, М. Шарашова).

Шырока і прывольна разляглося м. Шарашова... Зусім, як павятовы гарадок... Мае брукаваныя вуліцы, адзін касьцёл, дзьве царкві, жыдоўскі банк, жыдоўскую бібліятэку-чытальню, жыдоўскія крамы і... дзьве рэстаўрацыі „z wyszynkiem napojów wyskokowych"; ёсьць і школа, але... польская, навет арганізацыя „młodzieży"— шляхотны „Strzelec". З усяго гэтага можна падумаць, што Шарашова знаходзіцца дзе небудзь у „Kongresówce" — запраўды залюднена выключна зямляробамі-беларусамі, апрача некалькіх ўрадоўцаў і жыдоў.

Калі-ж там беларусы, то дзе-ж арганізацыі культурныя і інш.? Чым займаецца Шарашоўская моладзь у сьвята, у даўгія зімовыя вечары? Ці няма моладзі зусім?—Спытаецца не адзін. Вось гэта і сумна, што ёсьць і моладзь, ёсьць і „сьвядомыя" жыхары... Але сьпяць мёртвацкім сном. Прыдзе сьвята.,. „Сьвядомыя" жыхары зыйдуцца, пагутараць аб тым, аб гэтым. „Эх"! скажа і пазяхне Гоп-ук. „Эх"! пасобіць яму пазяхнуці Чы-рка. А хлопцы зыйдуцца на рагу вуліцы, каля ліхтарні і дзівяцца, як праходжаюцца дзяўчаты, паказваюць пальцамі на вясковых хлопцаў, што ня так убраны, як яны і... сьмяюцца. Гэтак пройдзе „день ды ночь і сутки прочь". Але ці не пара шарашоўцы, ўзварухнуцца? Ці не пара ўзяцца за асьветную працу, заложыць бібліятэку-чытальню? Няхай вясковыя „хамы", прыйшоўшы ў сьвята да Шарашова, зайдуць туды, пасядзяць, пачытаюць газэты, пагутараць, зыйшоўшыся з некалькіх вёсак, аб лепшым жыцьці, аб супольнай працы на культ.-асьветным полі, замест, каб прыйшоўшы, прапіваць апошнія грошы ў рэстаўрацыях. Шарашоўцы!—досыць гэтага! Пара заложыць Гурток Т-ва Бел. Школы ды наладзіць свой, беларускі спэктакль. Ачнецеся! Не адставайце ад другіх! Вас шмат, а дзе шмат робяць, то многа зробяць!

„Сумуючы".

Ахвяры цемры.

2-га ліпня што год бывае ў м-ку Буделаве, Вялейскага павету, сьвята—фэст. У гэты дзень тут ёсьць сотні ахвяр цемры. Кругом касьцёла хворыя людзі паўзаюць бокам, ракам (ахвяраваўшыся гэтак зрабіць, каб выздаравець). У касьцёл нясуць апошнія кускі палатна, апошнія фунты воўны і г. д., маючы на ўвазе, што Бог ім за гэта адудзячыць — дасьць здароўя ім, іхнім дзеткам і г. д.... Значыць, лечацца.

Шмат цёмных людзей, дзякуючы гэткаму лячэньню, прычэпленаму праз клір — „бацькоў" „войчынькаў", уміраюць без пары! **Ч.**

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай сусецу, ці знаёмаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Рэдактар-Выдавец: Язэп Машчоньскі.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.